

SELMORD

Inger Anneberg, Agnete Birktoft, Unni Bille-Brabe, Annette Erlangsen, Elene Fleischer, Hanne Frandsen, Sisse Landert, Peter Kemp, Henning Kirk, Lene Malmstrøm, Karen Schousboe, Peter Storm, Jorit Tellervo, Jan-Henrik Winsløv og Lillian Zöllner: *Selvmord blandt gamle mennesker - myter, viden og forebyggelse*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk 2004. 237 sider.

Bogen om selvmord blandt gamle mennesker er lærerig læsning og spænder bredt. Skønt bogen rummer enkelte gentagelser, er den fremragende. På forunderlig vis giver også gentagelsen stof til eftertanke, idet der til stadighed er nye indfaldsvinkler og tanker, man må forholde sig til. Forfatterne formidler deres erfaring på baggrund af stort personligt kendskab til emnet eller mange års arbejde med selvmordstruede personer. Der fortælles med megen indlevelse om, hvor vanskeligt arbejde og samvær med mennesker kan være, når de er så forpinte, at de kun ønsker at dø.

Det beskrives fra såvel pårørende som plejepersonale, hvor vigtigt det er, at man tager gamle menneskers signaler om selvmord alvorligt. Der sættes fokus på den ældres mu-

ligheder for at håndtere de tab, alderdommen uvægerligt fører med sig, og det diskuteres, hvordan menneskers personlighed muligvis har indflydelse på de valg, der bliver truffet.

De følelsesmæssige reaktioner hos de efterladte er ofte voldsomme, og for de fleste melder spørgsmålet sig: hvorfor? Behovet for at få en forklaring menes at bunde i behovet for at slippe for følelser som vrede og skyld. Givet er det, at for de efterladte er selvmord en smertefuld oplevelse, som det kan tage år at få bearbejdet. Næsten uanset hvor rationelt og forståeligt selvmord kan se ud, så er det sjældent, man som efterladt kan sige: »Det var jo hans/hendes valg«. Det påpeges, at det ikke udelukkende handler om at forstå den, der har begået selvmordet – men om også selv at blive forstået som den, der er ladt tilbage.

Om det etiske dilemma – retten til at tage sit eget liv og skyldsspørgsmål – fremføres det, at hvis et menneske fuldt bevidst begår selvmord, kan andre ikke have nogen skyld, medmindre der kunne gøres noget for at forhindre dette. Derfor kan selvmord være en handling, der må respekteres. Et andet synspunkt er, at det er erikken, der fejler, når vi tror, vi er frie til at vælge selvmordet. Endelig ses selvmord blandt gamle også som et samfundsproblem. Bla. nævnes de urimeligheder, ældre udsættes for, når de fx ikke smertebehandles ordentligt. Det fremhæves også, at der næsten altid er en mulighed for at hjælpe et fortvivlet menneske.

Men hvordan defineres selvmord? Unaturlige dødsfald registreres som selvmord, og det nævnes, at selvmord blandt gamle mennesker er størst blandt de 80+ årige. Men hvad med gamle mennesker, der ophører med at spise, gamle der nægter behandling – disse aspekter belyses ikke, hvilket ellers kunne have været interessant i en diskussion af aktiv/passiv forvaltning af eget liv.

Kan man skelne mellem selvmordet som et ønske om at bringe noget til ophør (et ubærligt liv) eller et ønske om at påvirke andre? Den selvmordstruede benævnes endda et enkelt sted som »den selvmordstruende«. Min erfaring er dog, at blandt gamle er det ikke så meget et ønske om at være »truende«, som det er dét at være træt af livet, der har betydning. Mestringsperspektivet inddrages som et spændende bidrag til forståelse af kompleksiteten i valget af selvmord, og afslutter med en god og brugbar vejledning,

når man skal vurdere gamle menneskers ressourcer til at håndtere en svær livssituation.

Også samtalen med den selvmordstruede beskrives på en meget tankevækkende og informativ måde, hvor læseren indføres i, hvad der er vigtigt for at få opbygget et tillidsforhold til den selvmordstruede. Der opstilles en skabelon for samtalen, hvor der virkelig bliver sat fokus på nødvendigheden af at arbejde med respekt for det menneske, man står overfor.

Kapitlet »Behandlere er også kun mennesker« sætter fokus på det opslidende i at være vidne til andre menneskers følelsesmæssige fortvivelse. Risiko for udrændthed hos de professionelle hjælpere er stor, og spørgsmålet stilles, om man uden videre kan forvente, at »samfundet kan stille med professionelle, der både menneskeligt og fagligt kan tackle det at arbejde med mennesker med selvmordsadfærd?« De skal bla. forholde sig til, om det er i orden, at et menneske vælger at tage sit eget liv, og om man må blande sig, når et andet menneske antyder, at det ikke orker livet mere. Det er dejligt, at nogen gør opmærksom på ovenstående problematik. Ofte går man ud fra som en selvfølge, at uddannet plejepersonale på alle niveauer skal kunne stille op til »det hele«. Det må beskæmmende erkendes, at der nok er alt for lidt opmærksomhed på de krav, der stilles til plejepersonale generelt. Supervision til personalegruppen er, som forfatteren gør opmærksom på, en nødvendighed. Efter min mening et forhold, der burde tages til efterretning overalt.

Sidst, men ikke mindst, skal nævnes de dejlige billeder af Jorit Tellervo, som så smukt illustrerer de enkelte kapitler og på forunderlig vis er med til, at man lever sig ind i de enkelte fortællinger.

På baggrund af egne oplevelser med selvmord og kendskab til selvmordstruede mennesker har det været en særlig oplevelse at læse om det komplicerede samspil mellem valg af liv og død, som her præsenteres. Man slipper ikke bogen, før det hele er læst – og så går man tilbage igen. For der var lige noget, man skulle overveje og forholde sig til igen. Sjældent bliver der skrevet bøger, der som denne fanger hele ens opmærksomhed og sætter tanker i gang. Læs den.

Gerontopsykolog Ingrid Lauridsen
Ældrecentret på Diakonissestiftelsen